

સ્વામી વીવેકાનન્દે કહ્યું છે કે...

—હરનીશ જાળી

નાનપણથી એક વાત શીખી ગયો છું કે જો પથ્થર તરાવવા હોય તો ઉપર 'રામનામ'નો સીક્કો મારવો પડે ! મારા હાઈ સ્કુલના દીવસોમાં હું અને મારો મીત્ર યોગેશ રાજપીપળાની કરજણ નદીના ઓવારે પાણીમાં પગ લટકાવીને બેઠા હતા. કીનારા પર ઓવારને કારણે પાણી વહેતું નહોતું અને ગરમ બાફ આવતો હતો. મેં કહ્યું, 'જીવન અને નદી તો વહેતાં સારાં. જો ઘેરાઈ જાય તો ગંધાય, બાફ મારે.'

યોગેશ બોલ્યો, 'એવું કોણે કહ્યું છે ?'

ત્યારે જ મને સમજાઈ ગયું કે, 'સાલું, આપણા બોલનું વજન નથી.'

એટલે મેં યોગેશને કહ્યું કે, 'એવું વીવેકાનન્દે કહ્યું છે.'

પોતાનાં વાક્યો બીજાના મગજમાં ધુસાડવા માટે લોકો બીજા લોકોનાં મત, સુવાક્ય પોતાની વાત સાથે જોડી દે છે. આઝાદીના એ સમયમાં જાહેર ભાષણ આપનાર માટે ગાંધીજીનું નામ પોપ્યુલર હતું. હાલ્યોચાલ્યો દરેક નેતા પોતાના ભાષણમાં ગાંધીજીની એકાદ વાત ઠોકી દે. બાપુ સાથે અમે યરવાડા જેલમાં હતા ત્યારે બાપુ કહેતા કે, 'ગુલામીમાં આઝાદ રહેવા કરતાં આઝાદીની જેલ સારી.' હવે જો ધ્યાનથી વીચારીએ તો થાય કે બાપુ આમ બોલે ખરા ? જોણે કહ્યું હોય તેણે, પરન્તુ પેલા વક્તાને ગાંધીજીના નામ સાથે તાલીઓના ગડગડાટ મળતા.

પોતાના ભાષણમાં નવા નેતાઓ પોતાની પણ કંઈ કીમ્મત છે એમ સાબીત કરવા બાપુજી સાથેની પોતાની કોઈ અંગત વાત રજૂ કરતા. હવે તે વાત સાચી છે કે ખોટી એને માટે એમને કોઈ સવાલ નહોતું કરવાનું. અમારા ભરૂચ જીલ્લાના કોંગ્રેસી નેતાઓ બાપુનું નામ છુટથી વાપરતા. અમને વીદ્યાર્થીઓને લાગે કે આ નેતાઓ ના હોત તો બાપુથી કંઈ જ થયું ન હોત.

આ નેતાઓની જેમ હું પણ ક્લાસમાં બેન્ય ઉપર ઉભો થઈને ભાષણની નકલ કરતો, 'સાબરમતી આશ્રમમાં બાપુ મને કહેતા કે, 'હરનીશ, તને ગણીતના દાખલા ગણતાં ઉંઘ આવતી હોય તો ગુજરાતી નોવેલ વાંચજે.' કોઈક વાર અમારા પંડ્યાસાહેબ કોઈ કારણસર મારા પર ચીડાય ત્યારે હું કહેતો, 'સાહેબ, ગાંધી બાપુએ કહ્યું છે કે અમે બાળકો દેશનું ભવીષ્ય છીએ. અમને પ્રેમથી ભણાવો.'

મારી પત્નીને કોઈ વાત મારા મગજમાં ઠસાવવી હોય અથવા તો પોતાનું કોઈ કામ કરાવવું હોય તો કહે, 'બાએ પણ આવું કહ્યું છે. જા, બાને પુછી જો.' જ્યારે વહુ સાસુને પોતાની ટીમમાં લે, ત્યારે સમજદારે ચેતતા રહેવું જોઈએ.

વરસોથી હું જોતો આવ્યો છું, સાંભળતો આવ્યો છું, વાંચતો આવ્યો છું એવાં નામો છે આઈન્સ્ટાઈન, ડો. રાધાકૃષ્ણન, જે. કૃષ્ણમુર્તી, વીવેકાનન્દ, વાલ્ડો ઈમર્સન વગેરે. પરન્તુ મારા

પ્રીય હતા વીવેકાનન્દ. હું જ્યારે-ત્યારે સ્વામી વીવેકાનન્દના નામે મારા વીચારો ઘુસાડી દેતો. સૌ કોઈ જાણે છે કે વીવેકાનન્દજીએ અમેરીકાની પ્રજાને શીકાગોની પરીષદમાં ‘બ્રધર્સ એન્ડ સીસ્ટર્સ’નું સંબોધન કર્યું હતું. એથી વીશેષ સામાન્ય લોકોને વીવેકાનન્દ વીશે ખબર નથી. એટલે કોઈએ મારી વાતમાં શંકા નથી કરી.

એક વખત મેં મારા મીત્ર સવાઈ દરજીને સવાલ પુછ્યો, ‘ગુજરાતનો નાથ’ નવલકથા કોણે લખી અને ગુજરાતને ‘અસ્મીતા’ જેવો શબ્દ કોણે આપ્યો ?’

સવાઈ બોલ્યો, ‘વીજયસીંહજી મહારાજે.’

અમારી દુનીયામાં રાજપીપળાના રાજાથી વધુ કોઈ બુઝીશાળી નહોતું.

મેં કહ્યું, ‘ના, કનેયાલાલ મુનશીએ.’

સવાઈ બોલ્યો, ‘તો પછી વીજયસીંહજીએ કયો શબ્દ આપ્યો છે ?’

હું ચુપ રહ્યો.

સવાઈ માટે મહારાજા વીજયસીંહ સુપરમેન-સુપરબ્રેઈન. તેને એમ કે તો જ રાજા બનાય. હવે એ વાત પ્રધાનો માટે કહી શકાય. હવેના પ્રધાનોને તો કોઈનાં સુવાક્યો પણ ભાષણમાં વાપરતાં આવડતાં નથી. કદાચ તેમનો આત્મવીશ્વાસ વધ્યો હોય કે પછી વાંચવાની ટેવ જ ન હોય.

આપણે જ્યારે ગુજરાતી મેગેઝીનોમાં કોલમ લખનારા પ્રખ્યાત લેખકોને વાંચીએ છીએ ત્યારે લાગે કે આ લેખકો કેટલા વીદ્વાન છે અને તેઓ કેટકેટલું વાંચે છે ! કારણ કે તેમના એક લેખમાં તેઓ ત્રણ-ચાર વ્યક્તીઓનાં બોલેલાં ‘અવતરણો’ ફટકારે છે અને આ એવી વ્યક્તીઓ છે જે તમારા જન્મ પહેલાં થઈ ગઈ છે. આ વ્યક્તીઓ ફીલોસોફર હોય શકે કે પછી કોઈ નેતા કે મોટા લેખક-કવી હોય. આ મહાનુભાવોનાં તો આપણે નામ પણ ના સાંભળ્યાં હોય. આપણને થાય કે ‘સાલું, આટલાં વરસોથી છાપાં વાંચીએ છીએ અને આપણને આટલું જ્ઞાન પણ લાઘ્યું નહીં !’ આપણામાં અને એ લેખકમાં ફેર એટલો છે કે તેમને એ ફીલોસોફરનાં નામ ખબર છે, આપણને ખબર નથી અને સામ્ય એટલું છે કે આપણે એ ફીલોસોફરને વાંચ્યા નથી અને પેલા કટારલેખકે પણ વાંચ્યા નથી. બ્રીટન અને અમેરીકામાં આ સુવાક્યો-અવતરણોનાં ઢગલાબંધ પુસ્તકો મળે છે. ઓક્સફર્ડની કવોટેશનની ડીક્ષનરી તો વખણાય છે. જો આ કટારલેખકો ખરેખર આ ફીલોસોફર અને વીખ્યાત લોકોનાં પુસ્તકો વાંચીને બેઠા હોત તો તેમની પોતાની જ ગણતરી ફીલોસોફરમાં થઈ જાત. પણ કંઈ નહીં તોય આવાં અવતરણો શોધીને વાપરવાની હોશીયારી તો છે ને ! જ્યારે નેતાઓને તો એ પણ નથી ફાવતું. ગુજરાતી સાહિત્યના વક્તાઓ સુવાક્ય યાદ ન આવે તો વાતોમાં ઉદ્દ ગઝલના એક-બે શેર ઠોકી દે.

સામાન્ય રીતે કોઈ પણ ગઝલને ગાલીબનો સીક્કો લગાવી દો એટલે તમને કોઈ ચેલેન્જ ન કરે. સામાન્ય જણને માટે તો ગાલીબ પછી કોઈ બીજો ગઝલકાર પેદા જ નથી થયો

! ગુજરાતી સાહિત્યકાર માટે ઉમાશંકર જોશી, સુન્દરમ્, રાજેન્દ્ર શાહ હુકમના એક્કા છે. છેવટે કલાપી, ખબરદાર, બોટાદકર, મેઘાણી, ધુમકેતુનાં વાક્યો-સુવાક્યો ફરી ફરીને શ્રોતાઓના માથે સાહિત્યકારો ઝીકે. વધારે સોફીસ્ટીકેટેડ દેખાવા માટે કોઈક ફેન્ય, મેક્સીકન, ઈટાલીયન સાહિત્યનાં અવતરણો શ્રોતાઓને માથે ફટકારશે. શ્રોતાઓ આમેય તેમનું લેકચર સાંભળતા નથી હોતા. એટલે આ પરદેશી અવતરણોની ખરાખરીની ચીંતામાં પડતા નથી.

એના પરથી કોલેજનો મારો મીત્ર ભદ્ર યાદ આવે છે. તે ઈકોનોમીક્સના વીષયમાં ઈંગ્લીશ નામો વાપરીને પોતાના મુદ્દા લખતો. હવે, એવાં નામ લખવા માટે પણ ભદ્રની હોશીયારી નહોતી. તેમ છતાં ભદ્રની હોલીવુડના સ્ટાર્સનાં નામ લખવાની જે હોશીયારી હતી એટલી અમારા પ્રોફેસરની સમજવાની નહોતી. ‘ફેન્ય સીનાટ્રાએ કહ્યું છે કે, મી. કર્ક ડગ્લાસે કહ્યું છે કે,’ છેવટ કશું ન મળે તો, અમેરીકન ભુતપુર્વ પ્રમુખનાં નામ વાપરે. ‘મી. હેરી ટ્રુમેને કહ્યું હતું...’. હવે નામ આ લોકોનાં અને ઈકોનોમીક્સની થીયરી ભદ્રની. કહેવાની જરૂર નથી કે ઈકોનોમીક્સના વીષયમાં ભદ્રનો ફર્સ્ટ ક્લાસ આવતો.

આમાં મજા આવી જાય છે ધાર્મિક કથાકારને. તેમનું અડધું ઓડીયન્સ અભણ હોય છે. બાકીના અડધા ઓડીયન્સને ખબર નથી કે તેઓ અભણ છે અને આ સત્ય કથાકાર જાણે છે. કથાકાર એ પણ જાણે છે કે તેમના ઓડીયન્સે ઉપનીષદ કે વેદો વાંચ્યાં નથી. રામાયણ અને મહાભારતનું જ્ઞાન ટીવી સીરીયલો જોઈને મેળવ્યું છે. એટલે કથા કરનાર મહારાજ શ્રીમદ્ ભાગવત, ઉપનીષદ, યજુર્વેદ વગેરેમાં ભગવાને શું શું કહ્યું છે એની બોલીંગ કરીને ઓડીયન્સની દાંડીઓ પહેલી પાંચ મીનીટમાં ઉડાડી દેશે.

બાકીનો સમય જ્યારે મહાત્મા કથા કહે ત્યારે ઓડીયન્સ ચક્રીત થઈને મહાત્માજીના ચહેરા પર કેટલું પ્રતાપી તેજ છે એ જોશે. આમાં કોઈ દોઢડાહી વ્યક્તી મહારાજજીની વાતોમાં શંકા કરે તો મહાત્મા ખચકાયા વીના કહેશે, ‘શ્રીમદ્ ભાગવતના ચોથા અધ્યાયના સોળમા શ્લોકમાં સ્વયમ્ ભગવાને કહ્યું છે કે ...’ અથવા ‘શાસ્ત્રોમાં લખેલું છે કે...’ હવે જે લોકો શાસ્ત્રો વાંચીને બેઠા છે તેઓ મહાત્માની કથામાં નથી આવતા. એટલે કથાકારની જોડે વાદવીવાદ કરવામાં ઓડીયન્સમાંથી કોઈની તાકાત કે ઈચ્છા નથી હોતી. કદાચ જો થોડી ઈચ્છા હોય તો દાબી દેવી પડે. શંકા કરે તો એ શાસ્ત્રોનું-ભાગવતનું અપમાન કહેવાય !

છેવટે મારે એટલું કહેવું છે- ના, ના, સ્વામી વીવેકાનંદે કહ્યું છે કે, આપણાં ધ્યાનબીંબ (concentration span) ત્રીસ સેકન્ડથી વધારે લાંબાં નથી હોતાં. એટલે તો ટીવી પરની જાહેરખબરો ત્રીસ સેકન્ડની હોય છે. તો લેખકોએ ટુંકા લેખ જ લખવા. લાંબાં ભાષણ, લાંબા લેખ, લાંબા ઉપદેશ આ કમ્પ્યુટર યુગમાં લોકોનાં કાન, આંખ અને મગજને થકવી દે છે. આવું જ કંઈક આઈન્સ્ટાઈન પણ કહી ગયા હતા. બોલો, હવે તમારે શું કહેવું છે ?

-હરનીશ જાની

લેખક-સંપર્ક:

Harnish Jani

4, Pleasant Drive, **YARDVILLE**, NJ - 08620 - **USA**

E-Mail- harnish5@yahoo.com - **Phone** - 001-609-585-0861

2009માં પ્રકાશીત થયેલા, અને 'ગુજરાતી સાહિત્ય પરીષદ'નું 'જ્યોતીન્દ્ર દવે પારીતોષીક' વીજેતા, લેખકના હાસ્ય નીબન્ધસંગ્રહ 'સુશીલા' (પ્રકાશક: અલકાબહેન પંકજભાઈ શાહ, હર્ષ પ્રકાશન, 403, ઓમ દર્શન ફ્લેટ્સ, 7-મહાવીર સોસાયટી, મહાલક્ષ્મી ચાર રસ્તા પાસે, પાલડી, અમદાવાદ-380 007 પૃષ્ઠ સંખ્યા - 148, મુલ્ય- 100 રૂપીયા.. પ્રાપ્તીસ્થાન-ગુર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય, રતનપોળ નાકા સામે, ગાંધી માર્ગ, અમદાવાદ - 380 001)માં પાન સત્તર ઉપર આપેલો છઠ્ઠો હાસ્ય-નીબન્ધ.. લેખકની પરવાનગીથી સાભાર..

લેખકની તસ્વીર, તેમનો વીશેષ પરીચય અને બીજી મઝાની ચાર હાસ્યરચનાઓ વાંચવા નીચેની લીંક પર ક્લિક કરી 'સ.મ.' નંબર 53, 72, 106, અને 172-2 જોવા વીનન્તી....

<http://www.gujaratilexicon.com/index.php?action=downloadSeM>

૧૪મી એપ્રિલ ૨૦૧૧ના દીને ઉજવાયેલા હરનીશભાઈના ૭૦મા જન્મદીને એમનાં ત્રણે સંતાનો એ એમને એમની <http://www.harnish-jani.com/> નામક વેબસાઈટથી નવાજ્યા.. સમય મળ્યે ત્યાં આંતો મારવા વીનન્તી.. - બળવન્ત પટેલ - ઉત્તમ ગજ્જર

‘સન્ડે ઈ-મહેફીલ’ - વર્ષ: સાતમું - અંક: 224 - August 14, 2011

‘ઉંઝાજોડણી’માં અક્ષરોંકન: બળવન્ત પટેલ - patel.balvant@gmail.com

Earlier Articles of all 'Sunday eMahefil's can easily be downloaded from our website:

<http://www.gujaratilexicon.com/index.php?action=downloadSeM>

More than 88,85,000 Gujarati Language lovers have visited

<http://www.gujaratilexicon.com>

More than 8,60,000 have visited Digital Bhagwadgomandal

<http://www.bhagwadgomandal.com>

More than 1,53,000 have visited Lokkosh

<http://lokkosh.gujaratilexicon.com>

You too are invited to visit Gujaratilexicon with a new interface.

